

CATÀLEG DEL PATRIMONI FESTIU DE CATALUNYA

Festa dels Tres Tombs de Valls

Memòria documentada sobre la història, característiques actuals, elements i implantació de
la festa

1. Història de la festa

A Valls la primera notícia escrita de la celebració de la festivitat de Sant Antoni Abat es remunta a una crònica del 1879 al "Diario de Valls". A la secció religiosa del diari es descriu breument els actes religiosos que es celebraran al poble durant la diada.

—*"Hoy la parroquia de S. Antonio celebra la fiesta de su patrón, á las ocho y nueve de esta mañana se hará la bendición de los animales, á las diez, oficio solemne á toda orquesta, Panegírico del Santo, á cargo del acreditado y simpático Rdo. don Antonio Vilalta, Coadjutor de la misma parroquia, á las 5 de la tarde Rosario á toda orquesta, novena del Santo con los gozos del mismo. Durante todos los días del novenario habrá rosario cantado con acompañamiento de órgano, la novena y gozos."*

Del dia 17 de gener d'aquell mateix any en un altre diari "Diario Vallense" en les cròniques hi trobem un article d'opinió sobre les curses de cavalls i burros que es celebren a Valls:

—*"No me he explicado nunca de donde arranca la costumbre inmemorial de que en el día de hoy haya carreras de caballerías mayores y menores (pero que vulgarmente se llaman de burros) por las calles que circunvalan la parroquia en donde se venera al Santo Anacoreta. A eso de las ocho de la mañana atraídos por el repique de las campanas (...) aparecen en las calles de la carrera los jockeys montados en los cuadrúpedos ... los lanzan a todo escape disputándose la gloria de ganar la delantera ... En la inmensa mayoría de pueblos de Catalunya y hasta fuera del Principado, lo llaman tres tomps pero en ninguno se hace como en esta Villa, aquí no se conentan con tres ni con trescientas vueltas ..."*

Segons el cronista d'aquell temps les curses a Valls eren una mica "diferents" perquè no feien els "tradicionals i solemnes" tres tomps. L'any 1894 al diari "El Progreso de Valls" ja descriu un canvi en el model festiu, es deixen de fer les curses i es passa a fer els tres tomps. Per tant podem dir que a Valls dos dels principals elements de la festa com són la benedicció dels animals i les curses substituïdes posteriorment pels tres tomps s'han mantingut al llarg del temps.

Al tombant del 1900 tot i que els actes religiosos es mantenen, La inestabilitat social, i la sotragada econòmica que suposa la fil·loxera –un flagell que afectà greument la vinya– provocaren un enfonsament econòmic de la població que afectà, sens dubte, la celebració d'una festa que tenia en els pagesos i traginers els seus protagonistes. Així llegim:

"Desanimada por demás resultó la fiesta de S. Antonio, qua tradicionalmente celebra en Valls el gremio de agricultores. Ni llamaron la atención los típicos Tres Toms, ni hubo cosa notable." El Porvenir de 1902

No és fins el 1919 que la festa revifa amb força:

"Anteayer presenciamos el resurgimiento de una bella costumbre. Tal es la fiesta callejera de San Antón, tan decaída en los últimos cuatro años. (...) el éxito superó las esperanzas de los organizadores de esta fiesta tradicional y popular. (...) La Crònica de Valls 1919

Fins aproximadament l'any 1925 la festa es realitza amb una gran participació ciutadana, és quan la participació de cavalleries era més extensa, arribant gairebé al centenar. En aquella època la festa s'organitza a través de la "Sociedad Agrícola", per la "Societat de Sant Antoni" i per la "Hermandad Sindical de Labradores i Ganaderos".

Del 1935 al 1939 es celebren els actes religiosos però no hi haurà benedicció ni tres tomps. L'any 1968 es deixen de celebrar els tres tomps una altre vegada, la mecanització del camp i la falta d'interès provoquen la davallada de la festa:

“ (...) y no será por falta de interés de los organizadores (...) No culpamos a nadie. Es fruto del tiempo mecanizado pero también de estos tiempos predominantemente cómodos y frívolos.” Juventud, 13 de gener de 1968

Els anys 1974 i 1975 la celebració es organitzada per un grup d'amics i torna en el format tradicional però no és fins el 1979, amb la creació de la Societat de Sant Antoni de Valls que es recupera definitivament. La Societat de Sant Antoni de Valls es formalitzarà legalment el 22 de gener de 1987.

2. Característiques actuals, elements i implantació

Els Tres Tombs de Valls, en els últims anys, es celebren per norma general el diumenge abans del dia 17 de gener, però els actes comencen el desembre anterior, amb la presentació dels Tres Tombs i la entrega de la Bandera i el Penó als portants. El primer dia dels actes al gener, es el divendres anterior al dia 17, a les 8 del vespre, que es realitza la solemne Missa a l'Església de Sant Antoni de Valls. Tots dos actes, la Presentació i la Missa s'incorporen al ritual l'any 2007.

El dissabte de la festa, a les 7 de la tarda es fa una Cercavila pels carrers de Valls, on participen la Bandera de la Societat, un grup de 20 genets i una banda de música. En aquest cercavila poden participar altres elements del bestiar festiu de Valls.

L'acte central de la festa, i que li dona el seu nom, és la desfilada de totes les cavalleries i carruatges i té lloc diumenge al matí. Abans de sortir tots els participants fan un esmorzar popular als locals del Moll de l'estació de Valls. La cercavila és encapçalada per la bandera de la Societat de Sant Antoni de Valls, seguida dels cavalls muntats, el penó, el carro del Sant i tot seguit tots els carruatges, tanca la cercavila el carro gran de Valls.

La concentració de les cavalleries té lloc a l'Avinguda Francesc Gumà Urbanització el Fornàs de Valls a les 11 del matí. Des d'allà es fa el recorregut pels carrers del poble i es donen els tres tombs a l'Església Parroquial de Sant Antoni.

El primer tomb, surt de Francesc Gumà i Ferràn, fins el portal nou passant pels carrers: Molls de l'Estació, crta. del Pla, Font de la Manxa, on una persona s'encarrega de fer la presentació de totes les cavalleries participants a través d'un sistema de megafonia, Jaume Huguet, Muralla del Castell, Muralla de Sant Francesc i Muralla del Carme. En aquesta primera volta, els participants són obsequiats amb el oferçons, que són petites coques típiques amb matafaluga.

El segon tomb, surt del Portal Nou i retorna al mateix punt, fent un recorregut per fora de les muralles i recorrent punts ja mencionats al primer tomb i d'altres com la Muralla de Sant Antoni, el Cor de Maria, la crta. de Montblanc o la Pl. de les Garrofes. En aquest segon tomb, l'obsequi és un cigar.

Per últim, el tercer tomb, torna a sortir del Portal Nou on també hi acabarà i seguirà el mateix recorregut que el segon tomb, excepte quan s'endinsa per la Pl. del Blat, moment àlgid de la cercavila i punt neuràlgic de la vida vallenga, per entrar al carrer Major i on l'afluència

d'espectadors encara es fa més evident. En l'últim tomb s'ofereix als participants un obsequi recordatori de la jornada.

En l'actualitat son unes 300 cavalleries d'arreu de Catalunya i Castelló les que participen, de les quals un 80% son participants de Valls i l'Ordre de participació a la cercavila és el següent: Banda de Música, Bandera de la Societat, Genets, Penó de la Societat, Carro amb l'imatge de Sant Antoni, Carruatges, Carros de pagès, Carros carregats de menor mida a major mida, Carro 1 bocoi, Carro 2 bocis, Carro 3 bocois, Carro 4 bocois, Carro petit de Traginers, i tanca la desfilada el carro gran de traginers. Tant el carro gran com el petit són molt apreciats a Valls.

El carro gros dels traginers de Valls

Es va comprar a Sant Andreu del Palomar (Barcelona). Originalment el carro feia el transport des de les fàbriques de filatura de Terrassa i Sabadell al port Barcelona i transportava fardells de fil. Quan el carro arriba a Valls encara està en bon estat de conservació i es decideix carregar-lo a l'estil de carros de traginers o d'agència de la zona, aquest carros eren molt típics als Tres Tombs de Valls abans de la represa i és molta la documentació gràfica que es té d'ells. El carro s'ha convertit en el símbol dels Tres Tombs Vallencs, i per norma general els traginers que el porten són de Valls. El carro va enganxat amb 5 cavalls de talla gran i els cavalls porten els guarniments de gala que es van comprar amb el carro. Avui el carro està en procés de restauració global i es tornarà a carregar de nou com a carro de traginers. El dia dels Tres Tombs de Valls no seria el mateix sense el carro gran dels traginers. És el més esperat sobretot quant aquest enfila el carrer Major de Valls, més conegut com els "Tombs de l'Ajuntament".

3. Fonts de consulta

- Dades facilitades per la Sra. Tània Guasch, Presidenta de la Societat de Sant Antoni de Valls mitjançant trucades i correus electrònics i a través de la seva pàgina web.
- Documentació facilitada per la mateixa associació, relativa als diaris "La Crònica de Valls", "El Porvenir", "La Veritat", "Acció Comarcal", "El Temps", "Joventut", "Lluita" i "Pàtria", el "Diario de Valls" i el "Diario Vallense".

Barcelona, 8 de novembre de 2010